

BISERICILE — MONUMENTE ISTORICE DIN PROTOPOPIATUL CURTEA DE ARGEȘ. REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN RESTAURAREA ACESTORA

ILIE GIȚA

Cu reședința în cetatea de scaun a primilor întemeietori de țară, Proto-popiatul Curtea de Argeș se întinde teritorial pe o distanță de aproximativ 95 de km. nord-sud și 70 km est-vest, pe un ținut plin de istorie și binecuvântat de Dumnezeu, cu oameni harnici și binecredincioși, așezați din timpuri străvechi pe cele patru văi : Valea Topologului, Valea Argeșului, Valea Vâlsanului și Valea Râului Doamnei, udate de apele cu același nume, ce își urcă unda cristalină până în piatra munților care cu fruntea albă ori ochi înseninat le străjuiesc de veacuri.

Plămădită o dată cu neamul din care face parte și despre care deține nenumărate mărturii. Biserica ortodoxilor români din ținuturile Proto-popiatului Curtea de Argeș s-a străduit și a depus eforturi pentru valorificarea urmelor atestând dăinuirea noastră neîntreruptă pe pământul scump strămoșesc, precum și pentru valorificarea creațiilor lăsate moștenire de înaintași. În acest sens, în urmă cu mai bine de un deceniu, conducerea protopopiatului a inițiat organizarea unei colecții de carte veche, ce se află adăpostită în muzeul de la mănăstirea Văleni, comuna Sălătruc,

alături de alte obiecte de valoare : icoane, uși împărătești, părți de catapeteasmă etc., mărturii ale geniului creator al unui popor ce și-a câștigat, prin munca lui, prețuire și stimă.

Și dacă ne gândim sau privim la bisericile-monument din acest protopopiat și la valoarea lor artistică, înțelegem că locașurile noastre de cult sunt mărturii puternice și vii despre modul de gândire și de acțiune a credincioșilor strâns uniți în jurul preotului lor, de simț pentru frumos și armonie.

Fie că este vorba de biserici din lemn — în rândul cărora le enumerăm pe cele două strămtuate în incinta Mănăstirii Curtea de Argeș, fie despre bisericile din cărămidă și piatră — Sfântul Nicolae Domnesc, Drujeștii-Vechi, Tutâna, Stănești, Bolnița, Sf. Ingeri, Olari, Vălsănești, Valea Faurului, Bădiceni și Valea Danului, fie că e vorba de lucrări de restaurare și consolidare ori de conservare a picturii, fie că e vorba de biserici de la oraș ori biserici de la țară, pretutindeni și în permanență, a existat și există o susținută preocupare pentru păstrarea acestor valori neprețuite, în mijlocul cărora strălucesc

te, prin măreție și frumos, biserica Mănăstirii Curtea de Argeș.

De altfel, trebuie spus că, prin grija preoților și a credincioșilor față de locașurile de cult — monumente istorice, din cadrul protopopiatului și în ciuda multor obstacole ce erau întâmpinate la acordarea vizelor și a aprobărilor, în această parte s-a lucrat și se lucrează însă, lucrările fiind multiple și variate.

La unele monumente, s-au cerut intervenții rapide — Biserica Domnească, — la altele, s-a lucrat în etape — Mănăstirea Tutana. La unele, s-a cerut multă experiență; la altele, frământări deosebite. Când a fost vorba, de pildă, de lucrări de la Biserica Domnească, unde se cereau intervenții rapide, episcopul locului, P. S. Calinic Argeșeanul, și-a asumat răspunderea și finanțarea acestor lucrări, din fondurile Mănăstirii Curtea de Argeș, la care s-au adăugat apoi contribuțiile preoților din protopopiat.

Dar strădania pentru păstrarea, conservarea și înfrumusețarea locașurilor de cult — în primul rând, ca locaș sfânt în care credinciosul intră în comuniune cu Dumnezeu și trăiește din plin Jertfa Euharistică, păstrând nealterată predania moșilor și strămoșilor săi, credința cea dreaptă (ortodoxă) și, în al doilea rând, ca monument care atestă existența unui neam cu afinitate pentru frumos și durabil — s-a manifestat în mod vădit în tot protopopiatul și i-a preocupat și îi preocupă în permanență pe preoții și credincioșii din zonă.

Iată doar — pe scurt — prezentarea câtorva monumente istorice la care s-au făcut lucrări mari, fără să mai vorbim de cele la care s-au făcut lucrări de întreținere, zugrăviri exterioare, vopsiri de acoperiș sau înlocuiri de șită — Biserica Olari din Curtea de Argeș. Și vom începe această prezentare cu biserica Drujeștii Vechi, din orașul Curtea de Argeș, ctitorie a fraților Druja, așezată în

imediată apropiere a drumului ce leagă orașul de municipiul Pitești. Din lipsă de documente, nu s-a putut stabili încă data exactă a zidirii, mulți dintre cei care s-au ocupat de istoricul monumentului fixând data zidirii acestuia înainte de anul 1790. Oricum, în urma săpăturilor arheologice efectuate, atât în interior, cât și în afara locașului, s-a constatat că actuala biserică a fost ridicată peste temelia alteia mai vechi, iar obiectele descoperite aici (morminte, monede etc.) ne îndreptățesc să afirmăm că vechimea sfântului lăcaș este cu mult mai mare.

Lucrările efectuate au avut ca obiectiv consolidarea și restaurarea bisericii și ele au cerut eforturi mari și multă răbdare și migală, acestea desfășurându-se sub directa supraveghere a vrednicului preot paroh Vasile Chițu, înconjurat și sprijinit de Consiliul parohial și credincioșii parohiei. Dacă amintim faptul că, în tot timpul lucrărilor, casa și bucătăria preotului au fost casă și bucătărie a șantierului — și acest lucru s-a întâmplat la multe din șantierele parohiale — nu facem altceva decât să subliniem încă odată că preotul și credincioșii noștri trăiesc din plin cuvintele psalmistului: „Râvna casei Tale m-a mâncat” și nu-și găsește liniște decât atunci când biserica lor arată ca o floare răsădită lângă izvoarele apelor.

Biserica Sfinții Îngeri, cunoscută și sub numele de „Biserica de sub coastă”, așezată la intrarea în Valea Târgului, cartier ce amintește de i-nima veche a Cetății Argeșului, zidită în anul 1717, ctitorie a ieromonahului Damaschin, se numără în rândul monumentelor la care s-au făcut lucrări de conservare și restaurare. S-a consolidat turla puternic fisurată în urma cutremurului din anul 1986 și s-a refăcut acoperișul prin care pătrundea apa.

Situată în imediata apropiere a Mănăstirii Curtea de Argeș, biserica parohială cu hramul Sfinții Voievozi, cunoscută sub denumirea de „Bolnița”, ctitorie a lui Cozma Arhiereul — mitropolit al Ungro-Vlahiei (1790-1792) — a cunoscut din plin viața de șantier. Printre alte lucrări — scoaterea igrasiei, consolidare, refacerea acoperișului — ca o lucrare de seamă se înscrie restaurarea picturii și împodobirea bisericii cu mobilier sculptat.

Coborând pe valca Argeșului, la o distanță de aproximativ 5-6 km lateral de drumul ce leagă orașul voievodal cu orașul Pitești, călătorul poate admira biserica Mănăstirii Tutana, atestată documentar într-un act dat de Radu cel Mare la data de 1 aprilie 1497. Și la acest monument, s-au făcut lucrări mari, ce au necesitat eforturi și cheltuieli enorme. S-a început, în prima etapă, cu realizarea subzidirii. S-a făcut apoi o consolidare generală, cu refacerea bolților și a turlor, inclusiv a șarpantei. Prin grija preotului paroh Bărănescu Gheorghe care s-a dedicat cu trup și suflet acestei lucrări, credincioșii parohiei au efectuat mii de ore de muncă benevolă contribuind în felul acesta la reducerea cheltuielilor și grăbind ritmul lucrărilor.

Dragostea și grija pentraru restaurarea și păstrarea locașurilor de cult — monumente — s-au manifestat și prin lucrările de consolidare ce s-au făcut la biserica parohiei Stănești din comuna Corbi, județul Argeș, zidită între anii 1831-1834, ori prin cele de la biserica filială Neagoș din comuna Cepari, zidită în anul 1820.

Trebuie spus că în ceea ce privește lucrările efectuate, s-a pus accentul pe menținerea formelor originale și s-a lucrat cu documentație (deveze, analize, săpături arheologice etc.).

Totalizând cheltuielile ce s-au efectuat prin lucrările executate la bisericile monumente, acestea se ridică,

numai în ultimii trei ani, la multe zeci de milioane de lei, 90% din sumă fiind suportată de credincioși și din fondurile proprii ale parohiilor.

Făcând o scurtă privire asupra agendei de lucru cu referire la perspectivele viitoare în restaurare și conservarea monumentelor, observăm că se înscrie ca prioritară terminarea lucrărilor de la Biserica Domnească, a celor de la mănăstirea Tutana și începerea lucrărilor de pictură la Tutana. Tot în acest an, vor începe lucrările de pictură la biserica Valea Faurului, construită în anul 1727 și de consolidare la biserica parohială Vălsănești, zidită în anul 1838, ambele din comuna Mușetești.

În rândul bisericilor - monumente care vor mai deschide șantiere în vara acestui an, se numără și biserica parohială Bădiceni, din comuna Mălureni și biserica parohială Valca Danului din comuna cu același nume, cu șantiere de pictură.

Desigur, am enumerat numai acele biserici - monumente care au, la ora actuală, documentațiile și pot începe lucrul o dată cu sosirea timpului favorabil. Preocuparea pentru păstrarea acestor valori se extinde însă și la alte monumente, din alte parohii, unde preoții parohi împreună cu organele parohiale și cu buni credincioși au hotărât să întocmească documentațiile necesare și să se treacă la lucru. Amintim, în acest sens, biserica Drujeștii Vechi, unde urmează să se facă restaurarea picturii; biserica parohiei Calotești, comuna Budeasa — lucrări de restaurare a picturii; biserica veche din parohia Corbi — lucrări de consolidare și restaurare; biserica Bătușari — lucrări de consolidare etc.

Preocuparea pentru păstrarea și conservarea bisericilor - monumente nu s-a limitat numai la cele amintite, ci s-a extins și la acelea care nu au avut șantiere sau nu au nevoie de lucrări speciale ci numai de întreți-

nere și atentă supraveghere. Din rândul acestora, enumerăm : biserica Jgheaburi din comuna Corbi, săpată în stâncă ; biserica parohiei Brădet, comuna Brăduleț ; biserica parohiei Cepari, comuna Cepari, biserica parohiei Oiești, comuna Corbeni etc.

Dacă, la toate acestea, adăugăm și lucrările — mult mai vaste — ce s-au făcut la bisericile neînscrise în lista monumentelor, precum și bisericile noi ce s-au făcut în protopopiat — Sălătruc — 1977 ; Oancea - Dobroț — 1985 ; Noaptes — 1989 și

Cicănești II la care se lucrează, se poate crea o imagine clară a energiei lor creatoare ale preoției și credincioșilor ortodocși români din Protopopiatul Curtea de Argeș.

De multe ori, această muncă a fost legată sau nu de persoana unuia sau a altuia, dar ea este — și se cere a fi — un smerit prinos adus lui Dumnezeu de preoți și credincioși rămași de multe ori anonimi, dar care sunt scriși în „cartea vieții“ și pe care urmașii îi vor pomeni, chiar dacă nu le știu numele.

R é s u m é

Dans le **protopopiat** (unité administrative) d'Argeș sont de nombreuses églises — au surplus de „Biserica Domnească“ et la Monastère d'Argeș — qui sont des vrais monuments

d'art et architecture. L'auteur montre que par le soin des prêtres et avec le soutien des chrétiens, ces églises sont aussi en fonction aujourd' hui.